

'TOEN DACHT IK DAT HET MET ME GEBEURD WAS!'

door Ad van Gool

Op 3 oktober 1944 trokken de Engelsen komend vanuit Diessen Hilvarenbeek binnen. Een dag later was de kom van het dorp bevrijd. Toch beleefden de inwoners de eerste twee weken weinig plezier aan de komst van de geallieerden. Het front verplaatste zich een klein stukje richting Tilburg, maar ter hoogte van het kerkhof hield het stil.

De Duitsers hadden een nieuw front dat gevormd werd door de lijn Biest-Houtaker/ De Westerwijk/ Het Loo. Daar vandaan werd Hilvarenbeek regelmatig door de Duitsers beschoten. Toen, terwijl de kom van het dorp in feite al bevrijd was, vielen ook de meeste slachtoffers, met name op de Vrijthof. Daar kwamen enkele keren granaten neer, terwijl het marktplein vol was met volk. Na deze eerste beschietingen evacueerden de Engelsen de bevolking naar Hooge en Lage Mierde. Dat lag immers buiten het schootsveld van de Duitsers.

De fraaie Beekse kerk bleef gedurende de bevrijdingsgevechten wonderwel gespaard. Wel hadden de Duitsers alvorens te vertrekken de toren volgestopt met explosieven. Zodoende kon hij niet als uitkijkpost gebruikt worden. Deze situatie duurde in totaal bijna drie weken. Pas eind oktober, met de bevrijding van Tilburg, werd Hilvarenbeek voorgoed bevrijd van de oorlogsellende.

Geëvacueerd

In het stukje niemandsland tussen de twee fronten woonde die weken in de ouderlijke woning aan de Tilburgseweg Bernard (1912) en Riet (1919) van Gool. Bernard van Gool had er samen met zijn broer en vader een maalterij. De mulder van Beek en zijn kersverse bruid (daarover later meer) meenden dat zij, ondanks alle waarschuwingen om te evacueren, hun maalterij in de huidige Doelenstraat niet alleen konden laten. Terwijl de hele buurt zich 's avonds achter het front terugtrok wilde hij, samen met zijn vrouw, zijn jongste broer Piet, zijn oudste zus Miet, een tante en buurman Hamers, liever 's nachts in de kelder van de eigen woning blijven. Een besluit dat Bernard en Riet van Gool nog lang zou heugen.

'Overdag trokken de Engelsen door de Doelenstraat steeds een eindje richting Tilburg, naar het front dus. Bij ons ging het leven dan zo goed en zo kwaad als het ging zijn gewone gang. Er waren in de buurt nog wat boeren achtergebleven en daar maalden we voor. Dat werd met paard en wagen aan- en afgevoerd. Ook gingen we overdag wel eens naar Netersel, waar mijn ouders naar toe getrokken waren.

Geallieerde militairen maken zich klaar voor de aanval op Tilburg

Maar 's avonds trokken de Engelsen zich weer terug in de richting van de markt. Een aantal nachten was het zo goed gegaan, hoewel we wisten dat de Duitsers 's nachts verkenningen hielden om te zien waar de Engelsen zich ophielden.

Op een nacht hoorden we in huis plotseling gestommel en geschuifel. Iedereen natuurlijk meteen klaarwakker en doodsbang. Wat zou dat nou kunnen zijn ? Maar voordat we iets konden ondernemen, vloog de kelderdeur open en bovenaan stonden een aantal Duitsers. Met hun zaklampen beschenen ze ons.'

Huilende vrouwen

"Raus", snauwden ze tegen mijn broer Piet en tegen mij. Wim Hamers die zoals gezegd ook bij ons sliep, zagen ze niet, want die was onder het bed gekropen. Ons restte niets anders dan bibberend de trap op te gaan. Daar stonden we dan, tussen een heel stel Duitsers, die zelf ook behoorlijk zenuwachtig deden, op blote voeten, in onze onderbroeken, steeds terloops aangeraakt door de koude lopen van de geweren. Een van die Duitsers zei dat we de achterdeur open moesten maken. Dat deden we en de betreffende Duitser liep naar buiten.

Daar was een grasveldje waar net boven de grond een draad omheen was gespannen. In het aardedonker viel dat niet op en de Duitser struikelde en plofte neer. Woedend kwam hij terug het huis in. "Tommies wijzen", zei hij tegen mijn broer en mij, en hij porde met zijn geweer in mijn rug. De vrouwen in de kelder begonnen te huilen, want we wisten allemaal wat het zou betekenen als we de aardedonkere straat op zouden worden gestuurd. Dan zouden de Engelsen bij het minste of geringste geluid met hun mitrailleurs over de weg schieten. Maar we hadden geen keuze en wrongen ons door de haag Duitsers richting voordeur. "Nu is het met me gebeurd," flitste het door me heen.

Plotseling moesten we halt houden. Een andere Duitser, ook iets hoger in rang, smoesde met zijn baas. Het was een jongen, die bij ons achter in de schuren een tijdje ingekwartierd had gezeten. Ik had er wel eens een praatje mee gemaakt. Plotsklaps zei zijn baas: "Zurück" en we mochten terug de kelder in, vanwege de huilende vrouwen, voegde hij eraan toe. Ik ben er absoluut zeker van dat die ene jongen ons gered heeft. Als dat niet gebeurd was hadden we nu in mei onze gouden bruiloft niet kunnen vieren. De nachten daarna trokken we ons voortaan ook achter het front terug. We hadden genoeg leergeld betaald.'

Uitgestelde bruiloft

Enkele maanden eerder, in mei 1944, werden Bernard en Riet van Gool eveneens geconfronteerd met de ongemakken van de oorlog. De geboren en getogen Bekenaren hadden al 7 jaar verkering en wilden ondanks de oorlog gaan trouwen. De trouwdatum werd op 15 mei 1944 gepland. Nu had Hilvarenbeek een NSB-burgemeester, De Bresser, en om die te ontlopen had het echtpaar met gemeentesecretaris van de Burg afgesproken, dat die hen 's morgens al vroeg zou trouwen. Dat zou wel lukken want De Bresser,

wonend in Tilburg, kwam meestal pas rond een uur of elf per fiets op het gemeentehuis.

Een week voor de geplande bruiloft kregen de ambtenaren van hogerhand opdracht om mensen te gaan aanwijzen, die naar Zeeland zouden moeten gaan werken. Dat weigerde echter het Beekse gemeentepersoneel en dook voor het grootste deel onder. Daar lag het trouwplan. Het bruidspaar dacht aanvankelijk nog dat wethouder Jan Wijten uit de Biest uitkomst kon brengen, maar die bleek niet beëdigd. Toen gingen ze naar burgemeester Voets in Diessen, waar de ouders van de aanstaande bruid woonden. Die mocht hen echter niet trouwen, omdat een van de twee dan minimaal 6 weken inwoner van Diessen diende te zijn.

Het bruidspaar had echter in de voorbije maanden met veel moeite alle spullen voor de bruiloft en voor de gasten bij elkaar weten te scharrelen. Van caféhouder Cees Naaijkens had men één fles sterke drank kunnen kopen, in Valkenswaard had de bruidegom een kist sigaren kunnen ruilen tegen 25 kilogram tarwe, met boter- en broodbonnen had men in Den Haag, waar De Klundert kennissen had, wat potten en pannen op de kop getikt en in België had men stof kunnen ruilen voor de bruidsjurk. Intussen was de geplande datum van 15 mei verstreken. Door middel van een advertentie in de Hilverbode was mededeling gedaan dat de bruiloft was verschoven.

Het huwelijk van
RIET SPIERINGHS
en
BERNARD VAN GOOL
dat wegens omstandigheden
moest worden uitgesteld, zal
plaats vinden op Maandag 22
Mei a.s. te 9:30 uur in de pa-
rochkerk van St. Petrus
Banden te Hilvorenbeek.

Toch wilde het bruidspaar, weliswaar iets later dan gepland, de bruiloft door laten gaan en op een zaterdagmorgen restte Van Gool niets anders dan de NSB-burgemeester

aan te houden toen die van Tilburg af kwam en te vragen of die hen wilde trouwen. 'Er zijn belangrijker zaken dan trouwen,' was het antwoord en daar kon Bernard van Gool het mee doen. De dinsdag daarop echter kwam Janus Smolders, de gemeentebode, zeggen dat de burgemeester intussen telefonisch beëdigd was en dat hij nu wel bereid was hen voor de wet te trouwen. Of die beëdiging overigens heeft plaatsgehad is op zijn minst twijfelachtig. De meeste telefoonverbindingen werkten niet en het blijft dus de vraag of het wettelijke huwelijk van Bernard en Riet van Gool rechtsgeldig is. Overigens: de bruiloft destijds werd toch nog een gezellig onderonsje. En een langdurig feest, want vanwege het straatverbod was het geboden tussen 20.00 uur 's avonds en 04.00 's morgens binnen te blijven. Of de fles snevel die morgen leeg was, weet de bruidegom intussen niet meer.

Oorlogsleed

Voor Bernard en Riet van Gool zijn het niet alleen maar deze ervaringen die diepe indruk gemaakt hebben. Dat was ook de aanblik van een zwaargewonde Duitser, die lijkbleek bij de toenmalige bakkerij Van Laak tegenover hun woning, in een achter de woning gelegen stal werd aangetroffen. 'Dat gebeurde tijdens die laatste bevrijdingsdagen. Er kwam een Engelse verkenningswagen richting Tilburg gereden. Ongeveer tegenover onze woning zagen ze plotsklaps twee Duitsers lopen. Er werd gevuurd en de Duitsers vluchtten de Elst in. Daar werden ze echter niet aangetroffen.

Even later bleek een van hen in een varkensstal te zijn gevlucht. Daar lag een jonge knaap, van amper twintig jaar. Zijn hele buik lag open en de darmen puilden eruit. Hij hield ze als het ware met zijn handen bij zich. Hij vroeg om een rozenkrans om te kunnen bidden. De jongen moest geholpen worden en daarom werd mevrouw van Meel uit het dorp erbij gehaald, die bij het Rode Kruis was. Die verbond de gewonde en liet hem afvoeren naar het Adrianusgesticht in de Koestraat. En tot de omstanders die opmerkten dat het "maar" een Duitser was, zei ze: "Dit is ook een mens". De jongen is de volgende dag gestorven. "Het zou je eigen zoon maar zijn," heb ik later vaak gedacht. Veel Duitse soldaten wilden eigenlijk niks met de oorlog te maken hebben. Maar de mensen hadden ook geen keus. Tijdens de laatste weken voor de bevrijding werden ze van hieruit naar Middelbeers naar het front gestuurd. Er waren er veel bij, die verschrikkelijk bang waren en ons bijvoorbeeld kwamen vragen of we hun brief voor ze wilden versturen. Ze realiseerden zich donders goed, dat het de laatste zou kunnen zijn...'